

DOI 10.31909/26168820.2019-(41)-16

УДК 398(=163.2)(477.74)

Алла СОКОЛОВА*

ВЕСНЯНИЙ КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР БОЛГАР ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТУВАННЯ

У статті розглядаються особливості побутування весняного календарно-обрядового фольклору болгар Південної Бессарабії. Основну увагу зосереджено на історико-генетичних особливостях бессарабської фольклорної традиції. В межах наукової розвідки розглянуто найбільш поширені та водночас найбільш характерні для мешканців сіл Південної Бессарабії обрядодії весняного циклу народного календаря: «Баба Марта», «Лазаровден (Лазарниця)» та «Пеперуда». Матеріалом для вивчення народних традицій стали фольклорні записи, зроблені під час польових досліджень у болгарських селах Бессарабії та Болгарії.

У ході дослідження народнописенної традиції з'ясовано семантичні та функціональні особливості жанрової палітри весняних обрядодій бессарабських болгар. У лазарських народних піснях представлено цікаву флористичну символіку (китка, трендафил, люлика, градина, поляна, пшениця). Архаїчний характер обряду викликання дощу за допомогою імітативних магічних дій та спеціальних закличних пісень репрезентує болгарська «Пеперуда». Зіставний аналіз основних елементів народної обрядовості у болгар бессарабського населення з подібною обрядовістю болгар у метрополії засвідчив спільність мотивів та народної символіки. Весняна календарна обрядовість реконструює давні фольклорні процеси формування національної ідентичності болгарського етносу.

Ключові слова: календарно-обрядовий фольклор, болгар, Бессарабія, обряд, звичай, жанр, пісня.

Постановка проблеми. Регіональне вивчення календарно-обрядового фольклору, як одного з найархаїчніших видів народної творчості, є на сьогодні пріоритетним завданням сучасної фольклористики. Проблема його збереження та функціонування дедалі більше загострюється, а тому доцільним і продуктивним є зосередження уваги на окремих регіональних і локальних складових фольклорного масиву.

Унікальним регіоном України є Південна Бессарабія, на території якої «споконвічно стикувалися інтереси багатьох народів, а окремі події мали доленосний характер. Історично тут склалася складна етнічна мозаїка, специфічні етнокультурні традиції»¹.

Однією з найбільш закорінених та неповторних у своїй ментальності етнічних груп Українського Подунав'я є болгарська спільнота, яка зберегла свою історію, культурні традиції, побут, яскраво утілені в усній народній творчості. Це архаїчні локальні інваріанти та модифіковані зразки календарної обрядовості, зумовлені дією дифузійних чинників – замиканням етнонаціональної традиційності в географічному просторі зі змішаним населенням. Результатом такої взаємодії стає подібність в обрядовій творчості болгар, українців, молдаван. Та все ж болгарський календарно-обрядовий фольклор маркує національну самобутність культурної спадщини, яку плекали предки упродовж двох століть на землях Бессарабії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Болгарська народна творчість здавна приваблювала фольклористів та етнографів. Вагомий внесок у справу регіонального й національного вивчення болгарського фольклору зробили І. Горбань, А. Єрема, Н. Задорожнюк, Н. Кауфман, Я. Конєва, С. Мишанич, Л. Ноздріна, Н. Тодоров, О. Червенко, Н. Шумада та ін. Попри це дослідження календарно-обрядового репертуару болгар не

* Соколова А. – кандидат філологічних наук, доцент, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна; e-mail: allasokolova@ukr.net

¹ Лебедець О. М., Тичина А. К. (2002), *Українське Подунав'я: минуле та сучасне: Навч. посібник*, Одеса: Астропринт, С. 3.

можемо вважати вичерпним, оскільки поза увагою дослідників залишилися чималі локальні аспекти. Зокрема, потребує вивчення генеза та типологія календарної обрядовості в південній Бессарабії, яка збереглася на сьогодні, її ідентичності, спільності з фольклором метрополії.

Наукові завдання статті. У даному ракурсі вбачаємо виконання низки завдань: з'ясування болгарського етногенезу на теренах Бессарабського краю, вивчення особливостей побутування весняного календарно-обрядового фольклору бессарабських болгар, виявлення спільних рис із власнеболгарською традицією.

Мета статті – проаналізувати весняний календарно-обрядовий фольклор болгар Південної Бессарабії, та виявити стан збереження болгарського фольклорного пласту в алохтонному оточенні.

В межах статті розглянемо найбільш поширені та водночас найбільш характерні для мешканців сіл Південної Бессарабії обрядодії весняного циклу народного календаря: «Баба Марта», «Лазаровден (Лазарниця)» та «Пеперуда».

Матеріалом для вивчення народних традицій стали фольклорні записи та свіплини, зроблені під час польових досліджень у таких болгарських селах, як: с. Василівка (Вайсал) Болградський р-н, с. Городне (Чийшия) Болградський р-н, с. Главані Арцизький р-н., с. Василівці *Община Брусарці (Болгарія)*.

Виклад основного матеріалу. «Поява болгар на території сучасної України пов'язана, насамперед, із серією російсько-турецьких війн другої половини XVIII – першої половини XIX століття та результатами Кримської війни 1853 – 1856 рр.», зазначає В. Тодоров². На думку дослідника, «підвищення впливу Російської імперії на слов'янські землі Туреччини, захоплення нею Північно-Західного Причорномор'я та створення унікальної нормативно-правової бази для заселення й господарського освоєння регіону колоністами з цих територій сприяли колонізації сучасної Одещини³.

На думку І. Мещерюка, переселенці з'являлися не поодинокі, а значними колективами зі старих місць поселення на Балканах і не погоджувалися роз'єднуватися на нових землях, вважаючи себе в знайомому колективі в більшій безпеці⁴.

Дослідник етнокультури болгар південної Молдови Н. Тодоров зауважує, що болгар переселялися разом із худобою, сільськогосподарським інвентарем, предметами домашнього побуту. Принесли на нове місце і традиційну духовну культуру: пісні і танці, звичаї, традиції⁵.

Упродовж XIX століття маркером ідентичності для переселенців була календарна обрядовість. І після виокремлення болгарської і гагаузької спільнот цей календар (поряд з мовою та ментальною пам'яттю) не втрачав своєї актуальності як фактор самоідентифікації. І в другій половині XX ст. відтворення традиційних свят сприймається як «специфічне, своє», відмінне від традицій сусідніх етносів, які населяють Українське Подунав'я⁶.

На думку Є. Пейкової, болгарські переселенці принесли на нові землі близько 200 років тому досить архаїчну народну традицію, яка викликала незмінний інтерес. Приваблювала первозданна чистота її традицій і звичаїв, їх глибока давнина⁷.

Незалежно від соціальних і політичних умов, які були несприятливі для збереження етнокультурної ідентичності, в 70-х роках XX ст. у бессарабських болгарських селах

² Тодоров В. І. (2018), *Соціально-економічний та суспільно-політичний аспекти розвитку болгарського населення Південної Бессарабії*, Культурний простір бессарабських болгар [монографія], Ізмаїл – Болград: Ірбіс, С. 136.

³ Там само

⁴ Мещерюк І. І. (1950), *Болгарские и гагаузские поселения Бессарабии в 20-х годах XIX столетия*, Учебные записки Кишиневского Государственного университета. Т. II. Гуманитарные науки, Кишинев, С. 82.

⁵ Тодоров Н. Н. (2018), *Българите в южна Молдова (очерк за етнокултурната им идентичност от преселването до края на двадесетия век)*, Тараклия: Тараклийски държавен университет, С. 12.

⁶ Водинчар Е. *Календарна обрядност и идентичност на българските преселитници в Бессарабия*, URL: <https://liternet.bg/publish2/evodinchar/kalendarna.htm>

⁷ Пейкова Е. (2014), *Духовные ценности как источник благополучия народа (на примере традиционной культуры бессарабских болгар)*, Бессарабските българи: История, култура и език, Ин-т за културно насл. към Акад. на науките на Молдова, Науч. дружество на българистите в Респ. Молдова; ред. кол.: Николай Червенков, Иван Думиника [и др.], Кишинев: Lexon-Plus (Tipogr. «Reclama»), 245 с.

зберігалось, хоча й у модифікованому вигляді, багато елементів традиційної болгарської культури, зазначає Н. Тодоров⁸.

Сьогодні календарно-обрядова творчість болгар частково поруйнована часом, однак окремі її зразки збереглися в первинній красі й довершеності. Створена ще за часів язичництва календарно-обрядова поезія репрезентує цикл фольклорних творів, зміст і виконання яких пов'язані з народним обрядовим календарем.

Календарний цикл болгар відкривається відзначенням нового господарського року, на який випадає виконання обрядів, пов'язаних із народженням нового сонця, місяця, зорі, очікуванням весни як часу сівби.

Аналізуючи народні звичаї етнічної культури болгар, які збереглися до недавнього часу, відомий вітчизняний етнолог Г. Лозко зазначає, що «весняні заклички Весни і птахів виконують діти на Сорочини (по-християнськи «сорок мучеників»). Вийшовши за село з маленькими круглими булочками, вони котять їх з гірки, промовляючи: «хай зима відкотиться, а літо прикотиться»⁹.

Традиційно початок весни у південних болгар пов'язується із народженням місяця березня та народним святом, яке має назву «Баба Марта».

В болгарських народних традиціях «Баба Марта» постає символом весни та приносить побажання здоров'я й плодючості на початку нового циклу в природі. Саме першого березня відзначається прихід «Баби Марти» – міфологічного персонажа в болгарському фольклорі, який уособлює місяць березень (март).

Ця народна традиція походить від давньоязичницької етнокультури Балкан, пов'язаної із землеробськими культами природи. Специфічні риси цієї обрядовості (зав'язування білих та червоних вовняних ниток) стали результатом багатомісячної традиції, яка була притаманна часам фракійської та еллінської античності.

За народним повір'ям «Баба Марта» є молодшою сестрою Великого Сечко (Голям Сечко) та Малого Сечко (Мальк Сечко), які являли собою Січень та Лютий. Побутує думка, що завжди «Баба Марта» є лютою через те, що обидва її брати кожен рік випивають вино і не залишають їй його скуштувати. Звідси і походить повір'я, що Бабу Марту потрібно *умилостивити*. Коли вона є усміхненою – погода сонячна й тепла, але коли розлючена – починає віяти вітер і хмари закривають сонце.

Ім'я «Баби Марти» подібне до спільнослов'янського імення Марена (Морена) – «богині, пов'язаної із сезонними ритуалами умирання і воскресіння природи, а також обрядами викликання дощу. Особливо навесні, коли її починає зігрівати небесний Сварожич, Марена лагіднішає, благословляє життя, і на землі все починає розквітати і рости»¹⁰.

У деяких південнослов'янських легендах цей міфологічний персонаж називають просто «бабою», яка є одним із найстародавніших божеств. Це «мати-предкиня, берегиня, охоронниця, покровка, хранителька родинного вогнища, подайниця всякого добра»¹¹.

Традиційно пошанування «Баби Марти» розпочиналося першого березня. З цією метою болгар виконували різні обрядодії, щоб умилостивити «бабу», зробити її добрішою. Так, ще до сходу сонця найстарша жінка в родині прибирала оселю та вивішувала на дворі речі червоного кольору (скатертину, ковдру або хустку), оскільки в народній уяві *Баба Марта* була одягнена у червоний сарафан (сукман), зав'язана червоною хусткою (забрідка) та взута у червоні вовняні шкарпетки (чорапи). Після того дітям та майбутнім нареченим обв'язували зап'ясток руки «мартеницями» та висловлювали побажання здоров'я та щастя словами: «*Честита Баба Марта*».

Зустрічали прихід міфічної баби заспівуванням спеціальної пісні, яку виконувала

⁸ Тодоров Н. Н. (2018), *Българите в южна Молдова (очерк за етнокултурната им идентичност от преселването до края на двадесетия век)*, Тараклия: Тараклийски държавен университет, 42 с.

⁹ Лозко Г. С. (2001), *Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект*. Навчальний посібник, Київ: АртЕК, 121 с.

¹⁰ Войтович В. М. (2005), *Українська міфологія*, К.: Либідь, 290 с.

¹¹ Там само...18 с.

молодь: *«Мартенички бели, бели и червени / Марта ги изпрела, после ги оплела / Мартенички бели, бели и червени / Марта днес накичи и момче и момиче / Да сме живи и здави / бели и червени / Като мартенички, румени засмени»*¹².

«Мартеница» (Мартенка, Байница) являє собою спеціальний амулет, який сплетено з червоних та білих ниток, що символізує плодючість та здоров'я, є оберегом від вроків. Червоний колір означає жіноче начало (кров та народження), а білий – чоловіче начало (силу та сонце). В давнину вірили, що «мартеница» оберігає людей, домашню худобу, житло та все господарство від «злих сил» зими. Більш образно та метафорично звучить вірування в те, що «мартеници» розвеселяють «Бабу Марту».

«Мартеници» носили до тих пір, коли людина побачить перше квітуче дерево або перелітного птаха (зазвичай лелеку). Зняту «мартеницу» зав'язували до гілки дерева, щоб воно стало плодовитим. Також «мартеницу», ховали під камінь, або кидали в річку, щоби була вдача у всіх починаннях, а все погане утікало як вода.

Сьогодні «мартеници» занесено у список ЮНЕСКО як елементи нематеріальної культурної спадщини болгар, а сам обряд є відображенням фольклорної архаїки болгарського етносу.

За тиждень до Пасхи болгари святкують «Лазарницю» (Лазарова субота), яка присвячена воскресінню Ісусом Христом Лазаря.

Вранці ошатно вдягнені дівчата, з кошиками в руках збираються групами по 6-7 чоловік. Кожна група має свою «Лазарову куму» («воєводу»), яка являє собою керівника. «Лазарниця» заходять у кожен двір, співаючи пісні неодруженим парубкам, на здоров'я господарів, їхньої худоби. За це господарі пригощають дівчат грошима, солодошами, горіхами, сирими яйцями, борошном. Яскраво представлено це на світлині, зробленій нами в с. Городне Болградського р-ну:

Мал.1. Обряд «Лазарниця»

Прикметно, що в кожному болгарському селі і сьогодні збереглися ці обрядодії та варіанти лазарських пісень. Так, записана ще наприкінці 70-х рр. ХХ ст. Н. Кауфманом, пісня «Какво ще дарим Лазара»¹³ побутує в с. Главані Арцизького р-ну із деякими змінами: *«Заспало ми дитенци / под бял чървен трендафил, (2) / под морова люлика. / Баишаму гу люляши / Майкаму гу будеши / – Стани, стани, малку детенце, / чи Лазар иди уд долу / Лазар ни е ката ден / Лазар идньши фъф гудината»*¹⁴. Як бачимо, в пісні наголошується на важливості свята Лазаря, яке відзначають лише раз на рік, а функціонування рослинної символіки (*трендафил, люлика*) вказує на традиційність таких фітонімів у болгарській етнокulturі.

Цікаві флористичні символи репрезентує лазарська пісня, зафіксована нами у с. Городне Болградського р-ну *«Лазаре, драго ли ти е / Че иди пролет весела, / Че цвети цъфти всякакву / И бял и червен тръндафил, / И моравата люляка / Пеливан си коня седлайе / Синю гу седло уседла / Желта гу юзда убюзда, / С бял гу урис назоби / Студена вуда напуи. / Дету му кончи*

¹² Записано в с. Василівка Болградського р-ну від Іванової Олени Іванівни, 1939 р. н.

¹³ Кауфман Н. Я. (1982), *Народни песни на българите от Украинска и Молдавска ССР* : [в 2-х т.], София : БАН, Т. 1, 594 с.

¹⁴ Записано в с. Главані Арцизького р-ну від Капової Ганни Миколаївни, 1937 р. н.

вървеши, / Ситен кълдъръм дзвънтеши. / Дету му кончи йехтеши, / Тъмна мъгла припадна»¹⁵. Вражає і кольорова палітра, яка є показником магічної сили квіток (червен, моравата, желта), їх життєдайності. Вона підвищує емоційний стан, відкриває глибоку художню діалектику.

Після обходу будинків «лазарки» збирались в хаті у «лазареві куми» та під її керівництвом ділили гроші та продукти. Розходячись «лазарки» виконували таку пісню: *«Гану, Гану, Драгану, / Утиде си Лазара, / Де штъм да достигнем? / На нивата гуляма, / На широката поляна, / На желтата пиеница»¹⁶.*

Зіставний аналіз основних елементів обряду «Лазарница» у болгар бессарабського населення з подібною обрядовістю болгар у метрополії засвідчує спільні мотиви та народну символіку, пор.: *« Ой, Лазаре, Лазаре / Веднъж во година / Като китка в градина / Тука първо дойдохме / Мома и момак найдохме / Колкото места в гората / Толкоз здраве в тая къшта / Я момата мажете / Я ергена женете»¹⁷.*

Особливу цінність для збереження культурної спадщини болгар представляє обряд «Пеперуда» («Додола», «Додолка», «Дудула», «Дудулица»), який репрезентує досить давню ідею викликання дощу за допомогою імігитивних магічних дій та спеціальних закличних пісень. Аналогічними покручами назви обряду є: у сербів «Дудулейка» («Додилаш»), у поляків «Дзідзіля», у румунів «Paparuda» («Папаруда»), що пояснюється спільною праісторією етносів, які вийшли з Балкан.

Л. Антохі стверджує, що «за семантикою вербальна сторона обряду відноситься до світоглядних ідей примігитивного рільництва, коли людина, спостерігаючи за феноменами природи, почала її одухотворяти та молитися їй. Такі первинні молитви-заклички стали основою ритуального процесу викликання дощу»¹⁸.

Обряд «Пеперуда-лята» не пов'язувався із визначеною датою, а виконувався в період засухи, з метою її запобігання.

Особливу роль в ритуалі викликання дощу відіграє магія, яку власне створюють учасниці обряду, адже у народних вірування болгар сили добра, чистоти та непорочності мають магічне значення. Саме тому обряд виконували дівчата віком до сімнадцяти років.

Головну роль «Пеперуди» виконує дівчина-сирота, яку одягають в довгу білу сорочку, прикрашають зеленим віттям, плетуть на голову вінок з квітів, приспівуючи: *«Пиперуда лятала, / из гьола са мятала, (2) / по юраци кацала»¹⁹. Разом з «Пеперудою» дівчата обходили кожну домівку і співали пісню: «Пиперуда ляда по небе се мята, / По небе се лята, / Пу йуга се пада / Й Богу се моли: / «Дай, Боже, дъждец, / Да се руди житу / Желту житу, чернукласу, / Йем кичесту прусо, / Мама да ми меси / Ситен питен кравай, / С лупата гу плеска, / С ърлец гу налага, / С мутикъ гу стържи»²⁰. При цьому «Пиперуда» ритмічно розмахувала листям, імітуючи рухи крил метелика.*

Після виконання цієї пісні дівчата ворожили на врожай за допомогою сита – предмету хатнього начиння, що втілює ідею багатства й родючості та пов'язується з мотивами дощу, неба і Сонця.

Учасниці обряду катали сито по двору: якщо воно падало дном догори, то це була прикмета убозтва, неврожаю, а якщо іншим боком – вщувало родючість та багатство (див. мал. 2.).

¹⁵ Записано в с. Городне Болградського р-ну від Кірмакчі Ірини Петрівни, 1949 р. н.

¹⁶ Там само

¹⁷ Записано в с. Василовці Община Брусарці від Георгієвої Йорданки Велевої, 1950 р. н.

¹⁸ Антохі Л. І. (2013), *Календарно-обрядовий фольклор молдаван в українському оточенні: особливості побутування* : автореф. дис ... канд. філол. наук, Київ, 9 с.

¹⁹ Кауфман Н. Я. (1982), *Народни песни на българите от Украинска и Молдавска ССР* : [в 2-х т.], София : БАН, Т. 1, 702 с.

²⁰ Записано в с. Городне Болградського р-ну від Кірмакчі Ірини Петрівни, 1949 р. н.

Мал.2. Обряд «Пеперуда»

Далі процесія рухалася до водоймища, де учасники обряду влаштували поховання «Германчу» («Дядучку») – глиняної ляльки чоловічої статі, виготовленої заздалегідь.

Ляльку прикрашали квітами, оплакували: «Германчу, Германчу, / де ш'їди, Германчу, / де ша гу занисем? / В дупката дълбоката, / там ша гу скрием»²¹. Вважалося, що чим більше буде оплакувань, тим сильніше будуть йти дощі. Цим своєрідним похованням та обрядовою трапезою фактично завершувався обряд. Як правило, після виконання обряду «Пеперуда» завжди йшов дощ, і це природне явище святкували. Учасникам заборонялося працювати, аби не накликати біди на село.

Як бачимо, обряд «Пеперуда» має синкретичний характер, зумовлений поєднанням різних видів народної творчості: вербальної (пісні-заклички дощу), хореографічної (танець), елементів декоративно-ужиткового мистецтва (вбирання дівчини в зелене вбрання). Магічне спрямування обряду виповнюється прагматизмом – досягненням бажаного результату (дощу).

Висновки. Глибоке прочитання весняних народних обрядів, що збереглися і побутують в Південній Бессарабії, дає можливість стверджувати про втілення в них народнопоетичного світобачення, віками формованого морального й естетичного ідеалу болгарського етносу. Невмирущість прадавніх вірувань пояснюється тим, що ритуально-магічні дії, народні пісні, хореографічні та етнографічні елементи є проявом глибинної сутності народу: його менталітету, звичаєвої культури й мови.

Перспективність подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших обрядів, які наповнюють весняний календарно-обрядовий фольклор болгар Бессарабії, відображення господарської специфіки традиційного побуту болгар, збереження та модифікацію зразків обрядового фольклору в українському оточенні.

REFERENCES

Antohi, L. I. (2013). *Kalendarsno-obryadoviy folklor moldavan v ukrayinskomu otochenni: osoblivosti pobutuvannya*. [Antochi L.I. Calendar and ritual folklore of the Moldavians in the Ukrainian environment: peculiarities of everyday life]. avtoref. dis ... kand. filol. nauk. Kiyiv, 20 p. [in Ukrainian].

Kaufman, N. Ya. (1982). *Narodni pesni na b'lgarite ot Ukrainka i Moldavska SSR*. [v 2-x t.]. [Folk songs of Bulgarians from Ukrainian and Moldavian Soviet Union]. Sofiya : BAN, T. 1. 720 p. [in Bulgarian].

Lebedenko, O. M., Tichina, A. K. (2002). *Ukrayinske Podunav'ya: minule ta suchasne* Ukrainian. [Danube: past and present]. Navch. posibnik. Odesa: Astroprint, 208 p. [in Ukrainian].

Lozko, G. S. (2001). *Etnologiya Ukrayini: Filosofsko-teoretichniy ta etnoreligieznavchiy aspekt*. [Ethnology of Ukraine: Philosophical-theoretical and ethno-religious sciences aspect]. Navchalniy posibnik. K.: Artek, 304 p. [in Ukrainian].

Mescheryuk, I. I. (1950). *Bolgarskie i gagauzskie poseleniya Bessarabii v 20-h godah XIX stoletiya*. [Bulgarian and Gagauz settlements of Bessarabia in the 20's of the XIX century].

²¹ Кауфман Н. Я. (1982), *Народни песни на българите от Украинка и Молдавска ССР* : [в 2-х т.], София : БАН, 1982, Т. 1., 793 с.

Uchebnyie zapiski Kishinevskogo Gosudarstvennogo universiteta. T. II. Gumanitarnyye nauki. Kishinev, p. 75-85. [in Moldova].

Peykova, E. (2014). *Duhovnyie tsennosti kak istochnik blagopoluchiya naroda (na primere traditsionnoy kulturyi bessarabskih bolgar)*. [Spiritual values as a source of well-being of the people (on the example of the traditional culture of the Bessarabian Bulgarians)]. Besarabskite b'lgari: Istoriya, kultura i ezik / In-t za kulturno nasl. k'm Akad. na naukite na Moldova, Nauch. druzhestvo na b'lgaristite v Resp. Moldova ; red. kol.: Nikolay Chervenkov, Ivan Duminika [i dr.]. Kishinev : Lexon-Plus, (Tipogr. "Reclama"), p. 244-248. [in Moldova].

Todorov, N. N. (2018). *B'lgarite v yuzhna Moldova (ocherk za etnokulturnata im identichnost ot preselvaneto do kraya na dvadesetiya vek)*. [Bulgarians in southern Moldova (an outline of their ethno-cultural identity from the resettlement to the end of the twentieth century)]. Tarakliya: Tarakliyski d'rzhaven universitet, 161 p. [in Moldova].

Todorov, V. I. (2018). *Sotsualno-ekonomichniy ta suspilno-politichniy aspekti rozvitku bolgarskogo naseleण्या Pivdennoyi Bessarabiyi*. [Socio-economic and socio-political aspects of the development of the Bulgarian population of Southern Bessarabia]. Kulturniy prostir bessarabskih bolgar [monografiya] / Vidp. red. Shevchuk T. S. IzmaYil – Bolgrad: Irbis, p. 136-162. [in Ukrainian].

Vodinchar, E. *Kalendarna obrednost i identichnost na b'lgarskite preselitntsi v Bessarabiya*. [Calendar rituality and identity of the Bulgarian Transylvanians in Besarabia]: <https://litternet.bg/publish2/evodinchar/kalendarna.htm> [in Bulgarian].

Voytovich V. M. (2005). *Ukrayinska mifologiya*. [Ukrainian mythology]. K.: Libid, 664 p. [in Ukrainian].

Zapisano v s. Glavani Artsyzkogo r-nu vid Kapovoyi Ganni Mikolayivni, 1937 r. n. [Recorded in the Glavani of Artsyzsky District from Kapova Anna Mikhailovna, born in 1937]. [in Ukrainian].

Zapisano v s. Gorodne Bolgradskogo r-nu vid Kirmikchi Irini Petrivni, 1949 r. n. [Recorded in Gorodne Bolgradsky district from Kirikovich Irina Petrovna, born in 1949]. [in Ukrainian].

Zapisano v s. Vasilivka Bolgradskogo r-nu vid Ivanovoyi Oleni Ivanivni, 1939 r. n. [Recorded in Vasilivka, Bolgradsky district, from Ivanova Olena Ivanovna, born in 1939]. [in Ukrainian].

Zapisano v s. Vasilovtsi Obschina Brusartsi vid Georgievoyi Yordanki Velevoyi, 1950 r. n. [Recorded in Vasylivtsi Community of Brusarka from the Georgieva Yordanka Veleva, born in 1950]. [in Ukrainian].

Sokolova A. Spring Calendar Ritual Folklore of the Southern Bessarabia Bulgarians: Features of Existence

The article deals with the peculiarities of the ritual folklore in spring calendar of the Southern Bessarabia Bulgarians. The focus is on the historical and genetic features of their folk tradition. Within the limits of scientific research the most widespread and at the same time most typical for residents of the villages of Southern Bessarabia is considered the ritual of the spring cycle of the national calendar: «Baba Marta», «Lazarovden (Lazarnitsa)» and «Pepperuda». The material for studying folk traditions is presented by the folk records made during field research in the Bulgarian villages of Bessarabia and Bulgaria.

During the study of Bessarabian Bulgarians folk-song tradition, the semantic and functional features of the genre palette of spring rituals were clarified. In Lasar folk songs an interesting floral symbolism (whale, trendafil, lure, hail, glade, wheat) is presented. The Bulgarian «Pepperuda» represents the archaic nature of the rite of rain-making by means of imitative magic acts and special vocal songs. A comparative analysis of the main elements of folk ceremonies from Bulgarians of the Bessarabian population with a similar rite of Bulgarians in the motherland testified to the commonality of motifs and national symbols. The spring calendar ritual reconstructs the ancient folk processes of forming the national identity of the Bulgarian ethnic group.

Key words: calendar ritual folklore, Bulgarians, Bessarabia, ritual, custom, genre, song.